

УДК 364.2:331.1; 364.3

JEL I310, I380, J320

DOI 10.32782/2786-8273/2025-8-18

Поплавська О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри соціоекономіки та управління персоналом,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9538-3718>

Oksana Poplavska

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

SOCIAL PROTECTION IN THE SOCIAL SECURITY SYSTEM OF HUMAN BEING

Анотація. Дослідження присвячено вивченню взаємозв'язку соціальної безпеки людини та соціального захисту. Представлений авторський конструкт системи соціального захисту доповнено соціальними ризиками, що пов'язані з життєдіяльністю людини, зокрема, спроможністю забезпечити первинні потреби. Означено дотичні точки обох явищ: в площині цілеполягання і завдань, відповідності життєвим етапам розвитку людини. Визначено, що соціальний захист дозволяє забезпечити економічну якість життя, а соціальну – забезпечують організаційні, правові заходи. Підтверджено ідентичність динаміки показників рівнів соціального захисту та соціальної безпеки; обчислено цільність зв'язку явищ. Проаналізовано проблеми субсидування житлово-комунальних послуг та гідної праці. Здійснено висновок про взаємну детермінованість соціального захисту і рівня соціальної безпеки людини.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальний захист, субсидування, гідна праця, соціальна та економічна якість життя, потреби.

Abstract. Introduction. Modern challenges in the socio-economic space provoke numerous risks, requiring collective attention to human needs, protection, and social support throughout life. Existing scientific and practical recommendations in the field of social protection do not fully consider the growing uncertainty, which impacts the quality of life and affects the level of social security. Meanwhile, the scientific discourse engages in debates on the role and place of social protection in ensuring social security. **Purpose.** The purpose of the study is to examine the interconnection between human social security and social protection. **Methods.** The main methods of the study are analysis and synthesis. The work employs an ecosystem approach to explore the links between social protection policies and measures aimed at achieving human social security. **Results.** The study presents the author's construct of the social protection system, which is supplemented by social risks associated with human life activities, particularly the ability to meet basic needs such as living conditions (nutrition, housing) and life safety. The study emphasizes the similarities between the two phenomena: both the social protection system and the provision of social security require constant updates and adaptation to the current socio-economic situation. They are implemented at all stages of human life, oriented toward similar goals (achieving social and economic quality), and so on. It is determined that social protection ensures the economic quality of life, while the social quality of life is supported by measures of an organizational and legal nature. It is proven that without social protection, it is impossible to ensure a basic level of social security, and the identical dynamics of indicators of social protection and social security levels are confirmed. The study analyzes key components for ensuring social security and implementing social protection, including housing and utility subsidies as a form of expense compensation when there is insufficient income and lack of decent work. **Conclusion.** The dynamics of social protection levels and human social security show a negative trend for both phenomena. The confirmed close relationship between social protection and social security, with a correlation coefficient of 0.9937, highlights the need to revise social protection measures to align with social security goals. For Ukraine, this specifically involves improving the housing and utility subsidy system, revising practices for ensuring decent work, including fair wages. In the context of reflecting the components of social security and social protection as integral parts of human security, prioritizing the achievement of social and economic quality of life should become a key focus in state social policy.

Keywords: social security, social protection, subsidization, decent work, social and economic quality of life.

Постановка проблеми. В турбулентному сучасному світі людина відчуває постійний тиск невизначеності та тривоги. Економічні кризи, війни, кліматичні зрушення, інформаційні атаки, відсутність матеріальної підтримки з боку уряду, ін. – все це негативно відбивається на бажанні народжувати дітей, розвиватися, на працездатності людини праці. Нажаль, неспроможність подолати життєві негаразди спонукає людей до міграції – залишаючи власну домівку вони шукають кращої долі і подекуди потрапляють у ще більшу небезпеку (наприклад, до торговців людьми). І незважаючи

на те, що міжнародна спільнота намагається врегулювати процеси, що спричиняють ризики для життєдіяльності людини, проблеми залишаються.

Для України питання соціальної безпеки людини є гіперактуальним. Адже, з одного боку, вона потерпає від наслідків війни: втрата близьких, каліцтво, втрата здоров'я, руйнування житла, а, з іншого – неспроможність діючої системи соціального захисту створити «подушку безпеки» для населення лише поглиблює прірву між урядом і населенням, провокуючи появу ризиків для розвитку держави через недовіру, зміну

пріоритетів у житті, зменшення згуртованості. Разом з тим, трудове життя людини теж містить ряд небезпек, що з'явилися через економічні, організаційні та інші причини. В цьому контексті людина як член суспільства, громади потребує колективної уваги до її потреб, захисту від зовнішніх соціальних ризиків та соціальної підтримки, а також як працівник – врахування мотивів та інтересів в трудовому житті, соціального захисту на робочому місці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи проблеми забезпечення соціальної безпеки людини, варто відзначити, що для європейської практики соціальна безпека та соціальне забезпечення є тотожними категоріями, тому досягнення соціального захисту шляхом надання соціальних допомог, регулювання страхових фондів, реалізації програм доступних послуг у сфері охорони здоров'я, допомоги пенсіонерам, тощо – є складовими соціальної безпеки людини. Зокрема, Міжнародна організація праці описує інструменти убезпечення людини від соціальних ризиків як компоненти соціальної безпеки та підтримки населення [1], й при цьому до соціальних ризиків віднесено можливості втрати доходів через настання старості, безробіття, хворобу, вагітність та пологи, втрату годувальника, отримання інвалідності, виробничої травми. Українські науковці розглядають соціальну безпеку як більш широке поняття. Наприклад, Баженова О., Варналій З., Чеберяко О. розуміють соціальну безпеку як певний стан суспільного розвитку, за якого досягається безпека життя та матеріальний добробут людини [3], Грішнова О. та Харазішвілі визначають соціальну безпеку як стан соціальної сфери, котра проявляється через якість життя [14], при цьому компонентами такої якості для людини виявляються рівень її доходів, тривалість життя, покриття витрат на охорону здоров'я та освіту з боку держави [2]. Буняк Н. звертає увагу на те, що соціальної безпеки людини неможливо досягти без нормативно-правового забезпечення усіх прав громадян, як то права на життя, на працю, охорону здоров'я [5]. Попередні розвідки у вивченні такого складного явища, як соціальна безпека, доводять, що соціальна безпека людини може бути розглянута з під кутом зору відповідальності особистості і як соціальної функції державного управління [10]. Проте забезпечення соціальної безпеки – як сукупність інструментів та заходів з досягнення певного її рівня – обговорюється переважно з позиції компенсації імовірних матеріальних втрат, зокрема, трудового доходу. Водночас, такий компенсаторний характер досягнення соціальної безпеки перетікає у площину соціального захисту і забезпечення. А в цій царині науковці схиляються до думки, що соціальний захист – це турбота держави про громадян [12], що реалізується через фонди та регуляторну діяльність. При цьому соціальний захист є інструментом покращення умов життя та забезпечення інклюзивного сталого розвитку [4]. Тобто цілі соціального забезпечення співпадають з цілями забезпечення соціальної безпеки, тому ці процеси слід розглядати в сукупності, як такі, що доповнюють один одного. Проте в науковому дискурсі ці процеси розмежовуються і не співставляються, що робить неможливим відслідкувати наслідки прийняття рішень головних акторів ринку на соціальну безпеку, визначити

пріоритети покращення політики соціального захисту населення з урахуванням викликів сьогодення.

Мета статті полягає у дослідженні взаємозв'язку соціальної безпеки та соціального забезпечення, котре розглядається як ключовий фактор досягнення соціальної безпеки людини.

Методологічну основу дослідження складають загальнонаукові методи, зокрема, аналізу та синтезу, а також використовується екосистемний підхід до вивчення зв'язків між політикою соціального захисту та заходами з досягнення соціальної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчаючи зміст соціального захисту, варто підкреслити, що воно включає не лише систему соціальних фондів, надання допомог, виплат населенню, але й встановлення соціальних гарантій, здійснення державного регулювання соціальних процесів, а також тих, що пов'язані з життєдіяльністю людини. Тобто соціальний захист є функцією держави, що проявляється на всіх життєвих проміжках людини: від народження до смерті. Як зазначає Лопушняк Г., метою соціального захисту є створення можливостей для розвитку людини через систему нормативних актів [8]. У цьому сенсі соціальна безпека (її показники, індикатори) може бути оціночною характеристикою для визначення дієвості соціального захисту кожної людини.

Порівнюючи завдання соціального захисту з базовим рівнем забезпечення соціальної безпеки (рис. 1.), можемо констатувати, що без соціального захисту забезпечити навіть базовий рівень соціальної безпеки неможливо. Адже якісне функціонування інститутів соціальної сфери передбачає стійкість цієї системи, у т.ч. за рахунок системи соціального страхування та реалізації соціальних програм. Водночас цілі базового рівня соціальної безпеки віддзеркалюють очікування з боку населення у царині соціального захисту.

Таким чином, враховуючи потреби людини протягом життя, можемо виокремити такі групи завдань, які потребують соціальної підтримки і корелюють з соціальною безпекою:

- забезпечення здорового і тривалого життя;
- можливості працювати й отримувати гідну винагороду за працю;
- можливості отримати допомогу у разі неспроможності працювати;
- забезпечення гідних умов проживання.

При цьому соціальну якість життя людини формуватимуть заходи держави щодо забезпечення тривалого життя, охорони здоров'я, інформаційної гігієни, можливостей розвитку та освіти, свободи слова, ін., а економічну якість становитимуть заходи, орієнтовані на матеріальну складову – це гарантування роботи, гідної винагороди за працю, матеріальна підтримка за умови виникнення соціальних ризиків, а також гарантії житла. Звернімо увагу, що до соціальних ризиків переважно відносять ті, що пов'язані з імовірністю втрати доходів працюючою людиною. Проте авторська позиція полягає в тому, що соціальними ризиками можуть виступати також ті, що пов'язані з життєдіяльністю людини, зокрема, спроможністю забезпечити фізіологічні потреби – умови проживання (харчування, житло) та безпеку життя. Таким чином, система соціального захисту включатиме не лише наприклад, пенсійне забезпечення чи виплати по безробіттю, але й субсидування

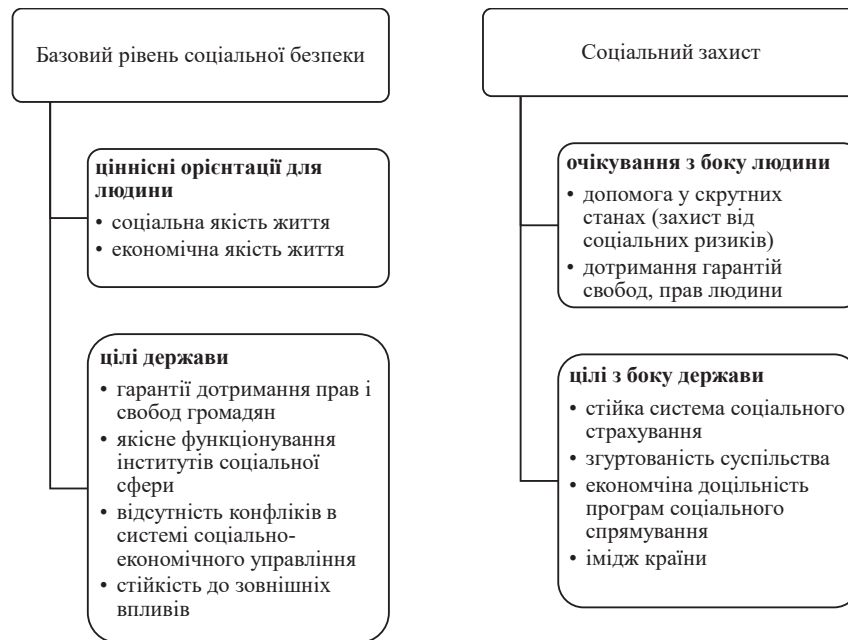

Рис. 1. Цілі, завдання соціального захисту та базового рівня соціальної безпеки людини

Джерело: побудовано автором

житлово-комунальних послуг (як форма допомоги, компенсація витрат при відсутності достатнього рівня доходів населення), реалізацію соціальних програм з підтримки населення за різними обставинами.

В теоретичному конструкті, що враховує високі ризики невизначеності та турбулентність соціально-економічних систем, соціальне забезпечення для людини за критерієм задоволення життєвих потреб населення та створення умов соціальної безпеки, можна розглядати за групами потреб та цілей:

- забезпечення первинних потреб життєдіяльності (продовольча безпека, а також забезпечення фізичної безпеки життя, що трансформується у систему захисту від злочинних дій та техногенних катастроф, тобто цивільний захист);
- забезпечення потреби у гідній праці;
- забезпечення потреби у формуванні людського капіталу (охорона здоров'я, освіта) та соціалізації в суспільстві (формування інклюзивного простору, тощо);
- забезпечення вторинних потреб (житло, житлово-комунальні послуги).

Досягнення означених цілей знаходиться у площині соціальної безпеки та потребує нормативно-правового врегулювання, а також залучення соціальних партнерів, громадськості. При цьому, задоволення первинних та вторинних потреб формують базову «вимогу» до моделі соціального захисту населення у класичному розумінні (як компенсаційну систему у несприятливих обставинах), і доповнюється завданням збереження здоров'я населення (в частині компенсаторних виплат). Решта груп потреб та цілей більше відноситься до другого рівня соціального забезпечення (розширеного), що відповідає стратегії всеосяжного соціального забезпечення населення [11] і дозволяє досягти соціальної та економічної якості життя. Варто зауважити, що соціальний захист є базисом економічної якості життя, а соціальна якість формується за рахунок регуляторної функції держави, організаційних заходів на підприєм-

ствах, реалізації дій, орієнтованих на захист життя та прав людини, тощо.

На практиці, діюча система соціального захисту населення в Україні розглядається як частина державної політики, що реалізується через державні фонди, програми, законодавство, тощо. Відповідно до такого підходу, оцінити результативність системи, а відтак рівень забезпечення соціальної безпеки, можливо через аналіз витрат на соціальне забезпечення. За останніми даними Державної служби статистики України, Казначейства України, витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення в абсолютному значенні зростали (так з 2014 року по 2023 рік витрати зросли більш як у 2,5 рази), проте по відношенню до загальних витрат бюджету – постійно скорочуються (за названий період падіння склало 2,4 рази). У порівнянні з ВВП, витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення також зменшуються: за аналогічний період падіння склало майже 40%) (рис. 2).

Як було зазначено вище, одним з важливих напрямків забезпечення соціальної безпеки через систему соціального захисту є субсидування житлово-комунальних послуг, адже це дієвий інструмент підтримки населення, що має низькі доходи, особливо в умовах війни. Аналіз даних про отримувачів субсидій на оплату комунальних послуг свідчить, що в цій сфері немає виваженої політики, адже оновлення підходів до визначення категорій населення, що мають право на субсидії та зміна підходів до обчислення суми субсидії лише «відтермінували» негативні наслідки – зростання заборгованостей по оплаті комунальних послуг. Наприклад, якщо у 2016 році субсидії було призначено 6,5 млн домогосподарствам, то у 2021 році – лише 2,7 млн домогосподарствам, а середній розмір субсидії за означені роки становив відповідно 1364,5 грн та 1577,29 грн [7]. На тлі заборгованостей по сплаті комунальних послуг (наприклад, за 2021 рік сума заборгованості по оплаті комунальних послуг в Україні склала

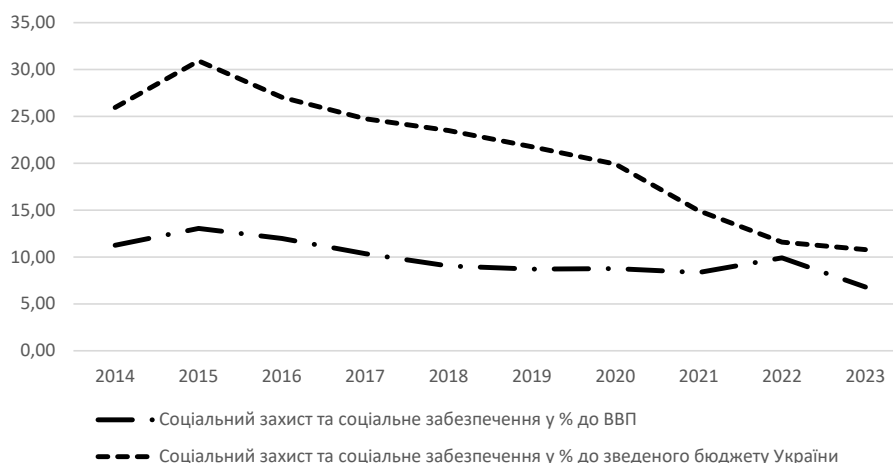

Рис. 2. Витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2014–2023 рр. по відношенню до ВВП та зведеного державного бюджету України

Джерело: побудовано автором за даними [6]

7,8 млрд грн [9]) та зниження економічної активності (наслідки COVID-19) постає питання про доступність даної соціальної допомоги. Тож очевидним є негативний відбиток цього явища на соціальну безпеку людини (зменшення платоспроможності населення щодо комунальних послуг свідчить про погіршення безпеки середовища).

Не менш значущим чинником досягнення соціальної безпеки та інструментом соціального захисту є забезпечення гідної праці, у т.ч. дотримання гідної оплати праці, адже у такому випадку соціальної допомоги потребуватиме менша кількість домогосподарств. Для розуміння змісту соціального захисту працюючого населення, варто розрізняти соціальний захист у разі настання соціальних ризиків, наприклад, хвороба, народження дитини, та захист, як упередження негативних проявів на робочому місці – це безпечні умови праці та гідна оплата праці (через встановлення державних соціальних гарантій у сфері доходів). За цими показниками, соціальна захищеність працюючих є недостатньою. По-перше, залишає місце виробничий травматизм: якщо

у 2018 році випадків виробничого травматизму зафіксовано 4,0 тис., то у 2022 році – 4,9 тис. [13]. По-друге, базові соціальні стандарти у сфері доходів залишаються вкрай низькими, зокрема, прожитковий мінімум на одну особу зріс за 2020–2022 роки на 15,5%, при тому, що інфляція зросла з 2021 по 2022 рік на 16,6% за рік. Водночас працюючі витрачають на харчування більше 45% сукупного доходу, що свідчить, що країна відноситься до бідних країн. Усе це створює додатковий тиск на систему соціального захисту та знижує рівень соціальної безпеки.

Узагальнюючи, слід констатувати, що соціальний захист є підґрунтям соціальної безпеки і значно впливає на її рівень. За авторськими розрахунками зв'язок між рівнем соціальної захищеності та соціальної безпеки (коефіцієнт кореляції) становить +0,9937, що свідчить про тісний зв'язок та пряму залежність. При цьому очевидними є схожість поведінки показників рівня соціальної безпеки людини та рівня соціальної захищеності в Україні (рис.3.). Також розрахунки показників засвідчують що загальний тренд – погіршення ситуації.

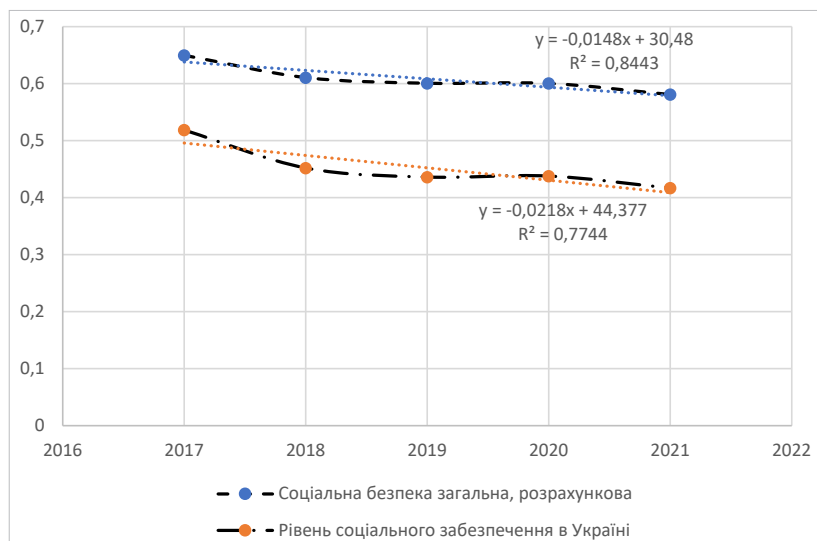

Рис. 3. Динаміка показників рівня соціальної безпеки людини та рівня соціальної захищеності в Україні

Джерело: побудовано автором

Зважаючи на отримані результати розрахунків, покращити рівень соціальної безпеки можливо за рахунок перегляду підходів до соціального забезпечення в цілому, а також зміни розуміння гідної праці роботодавцями (важливо доповнити її компонентом соціальної захищеності працівників).

Висновки. Для будь-якої країни важливо створити сприятливі умови для розвитку та безпечної життєдіяльності кожної людини. Означене завдання вирішується через реалізацію дієвих заходів соціального захисту, що становить одну з вагомих складових соціальної безпеки як людини, так і самої держави. Досягнення вищого рівня соціальної безпеки людини можливе за умови задоволення потреб життєдіяльності людини, що включають створення умов безпеки життя та захисту прав людини, можливостей реалізації здібностей на ринку праці та отримання гідної винагороди за працю, забезпеченні підтримки – матеріальної, нематеріальної – для

якісного життя, у т.ч. за рахунок надання пільг, допомог, субсидій. Досягнення економічної якості життя є результатом заходів соціального захисту як у випадку настання соціальних ризиків, так і під час роботи (зайнятості); при цьому не слід забувати про потреби людини у житлі (купівля та утримання житла). Водночас соціальну якість життя формують заходи посилення соціальної безпеки: умови розвитку, інформаційної гігієни, соціалізації. Таким чином, якість життя, що описує характерні ознаки системи соціального захисту та забезпечення соціальної безпеки дозволяє виокремити «проблемні зони» та напрямки корегування соціальної політики в цілому. Діючи у напрямку покращення якості життя, перетворюється система соціального захисту, що неодмінно впливає на рівень соціальної безпеки людини. При цьому саме через таку тісну взаємозалежність ці категорії досліджуються і мають аналізуватися з урахуванням взаємовпливів.

Бібліографічний список:

1. International Labour Organization. Facts on Social Security. URL: <https://webapps.ilo.org/public/english/protection/socsec/pol/campagne/files/factsheet.pdf> (дата звернення: 22.12.2024).
2. Kharazishvil Yu., Kwilinski A., Grishnova O., Dzwigol H. Social Safety of Society for Developing Countries to Meet Sustainable Development Standards: Indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*. 2020. Vol. 12. № 21. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12218953>
3. Баженова О., Варналій З., Чеберяко О. Соціальна безпека людини в умовах військової агресії: індикатори та оцінювання (на прикладі України). *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-07-02>
4. Бондар М. Соціальне забезпечення та соціальний захист в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-10>
5. Буняк Н. Соціальна безпека людини: сутність та шляхи забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-68>
6. Зведений бюджет України. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/> (дата звернення: 10.01.2025)
7. Кушнерик Т. Як змінювалися субсидії за п'ять років: статистика. Главком. URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/yak-zminyuvalisya-subsidiji-za-ryat-rokiv-statistika-819835.html> (дата звернення: 12.01.2025).
8. Лопушняк Г.С. Соціальний захист населення: теоретична концептуалізація та особливості державного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2011. Вип. 2. С. 277–284. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2011_2_46 (дата звернення: 25.12.2024).
9. Оплата населенням житлово-комунальних послуг. Держстат. URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/oplata-naselennyam-zhytlovo-komunalnykh-posluh-1> (дата звернення: 17.01.2025).
10. Поплавська О.М. Концептуальні засади соціальної безпеки як основи сталого розвитку соціально-економічних систем. *Трансформація практики управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем: колективна монографія / під заг. ред. д.е.н., проф. Храпкіної В.В., к.е.н., доц. Пічик К.В. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. С. 299–312. URL: <https://surl.li/vvwwfz>*
11. Про мінімальні норми соціального забезпечення. Конвенція МОП №102 від 28.06.1952 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_011 (дата звернення: 20.12.2024).
12. Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л.А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3 (61). С. 205–212. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-205-212](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-205-212)
13. Травматизм, пов'язаний із виробництвом: статистичний щорічник України. Державний комітет статистики. 2023. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (дата звернення: 20.01.2025).
14. Харазішвілі Ю., Грішнова О. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. *Економіка України*. 2018. Том 61, № 11–12(684–685). С. 157–171. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.11.157>

References:

1. International Labour Organization. Facts on Social Security. Available at: <https://webapps.ilo.org/public/english/protection/socsec/pol/campagne/files/factsheet.pdf> (accessed December 22, 2024).
2. Kharazishvili Yu., Kwilinski A., Grishnova O., Dzwigol H. (2020). Social Safety of Society for Developing Countries to Meet Sustainable Development Standards: Indicators, Level, Strategic Benchmarks (with Calculations Based on the Case Study of Ukraine). *Sustainability*, vol. 12, no. 21. DOI: <https://doi.org/10.3390/su12218953>
3. Bazhenova O., Varnalii Z., Cheberyako O. (2023). Sotsialna bezpeka liudyny v umovakh viiskovoi ahresii: indykatory ta otsiniuvannya (na prykladi Ukrainy). [Social security of a person in conditions of military aggression: indicators and assessment (on the example of Ukraine)] *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia – Problems of modern transformations. Series: economics and management*, vol. 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-07-02>
4. Bondar M. (2021). Sotsialne zabezpechennia ta sotsialnyi zakhyst v Ukraini. [Social Security and Social Protection in Ukraine.]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-10>
5. Bunyak N. (2022). Sotsialna bezpeka liudyny: sutnist ta shliakhy zabezpechennia [Social security of a person: essence and ways of ensuring it]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-68>

6. Zvedenyi biudzhnet Ukrainy. Minfin. [Consolidated budget of Ukraine. MinFin]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/> (accessed January 10, 2025).
7. Kushneryk T. Yak zminiuvalsia subsydii za piat rokov: statystyka. Hlavkom. [How subsidies have changed over five years: statistics. Glavkom]. Available at: <https://glavkom.ua/economics/finances/yak-zminyuvalsiya-subsidiji-za-pyat-rokiv-statistika-819835.html> (accessed January 12, 2025).
8. Lopushniak H. S. (2011). Sotsialnyi zakhyst naselennia: teoretychna kontseptualizatsiia ta osoblyvosti derzhavnoho upravlinnia [Social protection of the population: theoretical conceptualization and features of public administration.]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration*, vol. 2, pp. 277–284. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2011_2_46 (accessed December 25, 2024).
9. Oplata naselenniam zhytlovo-komunalnykh posluh. Derzhstat. [Payment by the population for housing and communal services. State Statistics Service]. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/oplata-naselennyam-zhytlovo-komunalnykh-posluh-1> (accessed January 17, 2025).
10. Poplavska O.M. (2024). Kontseptualni zasady sotsialnoi bezpeky yak osnovy staloho rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system. [Conceptual principles of social security as the basis of sustainable development of socio-economic systems] / In Khrapkina V.V., Pichik K.V. (Eds.). *Transformatsiia praktyky upravlinnia innovatsiynym rozvytkom sotsialnoekonomichnykh system: kolektyvna monohrafiia*. Kyiv: Publishing House “Kyiv-Mohyla Academy”, pp. 299–312. Available at: <https://surl.li/wwwfz>
11. Pro minimalni normy sotsialnoho zabezpechennia. [On minimum standards of social security.] ILO Convention No. 102 of 28.06.1952. Available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_011 (accessed December 20, 2024).
12. Smirnova I. I., Lykshosva O. Yu., Rak N. V., Gorieva L. A. (2020). Sotsialnyi zakhyst naselennia na suchasnomu etapi: stan i problemy v Ukraini. [Social protection of the population at the present stage: state and problems in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbas*, vol. 3 (61), pp. 205–212. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-205-212](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-205-212)
13. Travmatyizm, poviazanyi iz vyrobnytstvom: statystychnyi shchorichnyk Ukrainy (2023). [Injuries related to production: Statistical Yearbook of Ukraine]. Derzhavnyi komitet statystyky Available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (accessed January 20, 2025).
14. Kharazishvili Y., Grishnova O. (2018). Yakist zhyttia v systemi sotsialnoi bezpeky ukrainy: indykatory, riven, zahrozy [Quality of life in the social security system of Ukraine: indicators, level, threats]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, is. 61, vol. 11–12 (684–685), pp. 157–171. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.11.157>

Стаття надійшла до редакції 29.01.2025